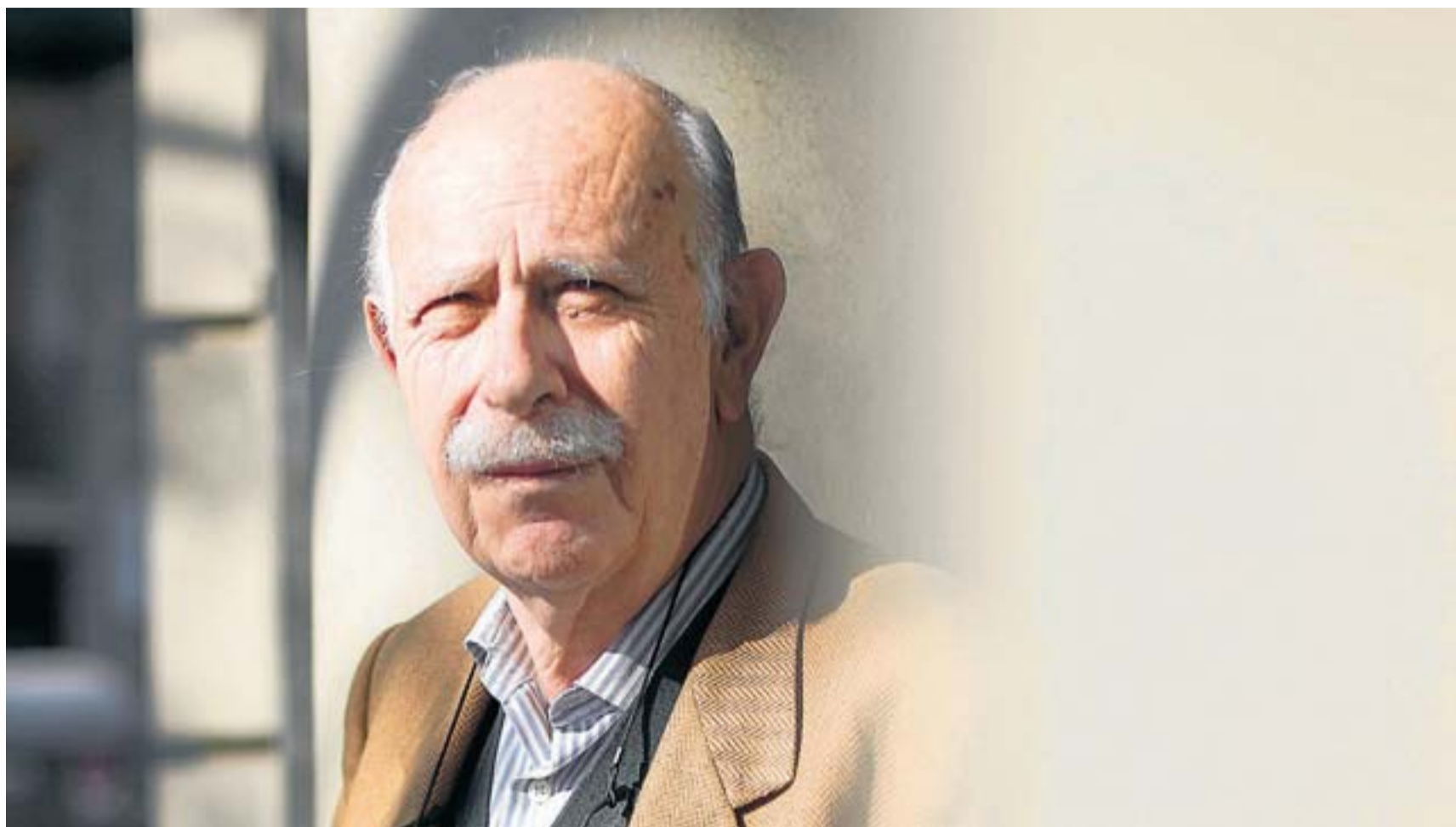

OBITUARI

EL GRAN REFERENT EN L'ESTUDI DEL CATALANISME I ELS MOVIMENTS SOCIALS

L'historiador Josep Termes en una imatge del febrer, quan va donar 30.000 volums, documents i objectes de la seva col·lecció sobre el moviment obrer i el catalanisme al Museu d'Història de Catalunya. JORDI PIZARRO

Mor Josep Termes

El combatiu i dissident historiador barceloní va aportar una visió revolucionària sobre el moviment obrer i el catalanisme

a
ara

L'historiador Josep Termes va morir ahir als 75 anys. Fins a l'últim moment va mantenir el seu esperit lliure i crític. Feia pocs mesos que havia publicat una voluminosa obra sobre l'anarquisme.

SÍLVIA MARIMON

BARCELONA. Quan al juny l'ARA va entrevistar Josep Termes (Barcelona, 1936-2011), amb motiu de la publicació del llibre *Història del moviment anarquista a Espanya 1870-1980*, l'historiador, malgrat que feia poc que havia estat intervingut d'un càncer, estava en plena forma verbal. Continuava envestint amb força tot el que no li agradava. "M'han fet fora de la universitat, de tertúlies...", deia amb somriure murri.

Orgullós, presumia del fet que als anys 60, en plena dictadura, havia publicat la seva tesina *El movimiento obrero en España. La Primera Internacional*. "Era el primer que es publicava a l'Espanya franquista del moviment obrer!", explicava. La tesina, que més tard es convertiria en llibre, era tota una declaració d'intencions. En aquell moment, Termes va aixecar polseguera entre els universitaris i també entre l'oposició franquista. Aleshores, corria

l'any 1974, va decidir abandonar el PSUC. Mentre la majoria defensava que el catalanisme era cosa dels burgesos, ell propugnava que era un sentiment de les classes populars. Mai oblidava mencionar que havia crescut al barri del Camp d'en Grassot i havia servit cigalons mentre escoltava les converses dels obrers "extremadament polititzats" a la taverna dels seus pares. La seva visió

de l'anarquisme també era força revolucionària. Per ell, no era ni una qüestió només ideològica ni patrimoni de quatre eixelebrats amb pistoles. Era un moviment molt plural que englobava des de treballadors que defensaven la lluita armada fins a intel·lectuals que bregaven per culturitzar les classes més populars.

A Termes li apassionava la història i això es traspuava en les seves

obres. Va arribar a acumular 30.000 llibres, que al mes de febrer va donar al Museu d'Història de Catalunya. Sobre l'anarquisme ho va explicar tot, "li agradés o no", com ell mateix deia. De fet, la seva aportació sobre els episodis més foscos i violents de la Guerra Civil és cabdal.

Aquest dissident va estudiar a la Universitat de Barcelona, primer a la facultat de farmàcia i després a la de lletres. Va ser expulsat de la universitat el 1958, com a estudiant, i, el 1966, arran de la Caputxinada, com a professor. Va retornar a les aules per formar part de l'equip inicial de la UAB. Va donar classes, des del 1991, a l'Institut Jaume Vicens Vives i a la UPF. Va rebre la Creu de Sant Jordi l'any 1990, i l'any 2006 se li va atorgar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Amb aquest autor, imprescindible a l'hora d'entendre el paper del món obrer en la Catalunya dels segles XIX i XX, "marxa un referent per a molts historiadors i molts ciutadans de Catalunya", ha afirmat el conseller de Cultura, Ferran Mascarell. Els funerals de Josep Termes, que sempre defensava que "la història és vida", se celebraran avui al tanatori de les Corts. ■

Les frases

Un autor crític, rigorós i imprescindible

«Vaig créixer en un barri obrer, el Camp d'en Grassot, servint cigalons i mongetes amb botifarra a la taverna dels meus pares, on tot eren obrers polititzats»

«En els meus llibres no he amagat res de l'essencial de la història del moviment anarquista espanyol (m'agradés o no)»

«Els anarquistes foren els que més força i dignitat van aportar a la lluita per la millora i l'emancipació de les classes treballadores abans de la guerra»

«El moviment dels 'indignats' fa olor d'anarquisme, tots dos aspiren a canviar un món que consideren injust»

Un referent de la nostra història nacional

Opinió

JORDI CASASSAS YMBERT
CATEDRÀTIC D'HISTÒRIA
CONTEMPORÀNIA DE LA UB

Josep Termes és un veritable referent de la nostra història nacional. En desaparèixer ens deixa un buit irreparable, però, més enllà, tinc la sensació que amb ell és tota una època la que s'acaba una mica més. Termes és, abans que res, un dels més grans historiadors de la Catalunya recent; però és historiador com a reflex d'una actitud vital i, així, és historiador com a ciutadà, com a patriota, com a intel·lectual d'un agut sentit crític i d'un humanisme que a ell li agradava relacionar amb els seus orígens populars. Quantes de les seves argumentacions partien d'una anècdota, d'un record, d'una lliçó apresada al seu barri per acabar convertint-se en un consell, una orientació fins i tot metodològica, en un toc d'atenció perquè el seu interlocutor baixés del "catecisme" que fos i toqués de peus a terra on s'havia de situar la història!

Josep Termes, en Pep, ha estat un verdader mestre. Jo no conec cap altre destacat de l'Acadèmia i recone-

gut en tots els àmbits que hagi esmerçat més hores i més paciència a "fer un cafè" i parlar i orientar durant hores uns estudis, una recerca, el llibre incipient d'un company.

En el terreny personal, ell predicava amb l'exemple i es dedicava a la història de Catalunya amb passió i amb una voluntat incansable de contrarestar els apriorismes ideològics i els determinismes heretats d'una època de militàncies fortes

Dedicació

Va esmerçar hores i hores parlant i orientant els seus estudiants

Indignació

Termes s'indignava davant les injustícies, especialment les que havia suportat Catalunya

com havia estat la de l'antifranquisme. Profund coneixedor del seu segle XX, Termes patia per les malvestats dels autoritarismes de tota mena i s'indignava davant les injustícies, especialment les que havia hagut de suportar Catalunya. La seva producció personal reflecteix

aquest lligam entre la persona, l'obra i l'època que ha donat al seu mestratge una força tan gran.

Els seus dos grans temes han estat l'estudi dels moviments populars catalans i l'estudi del nacionalisme català, ambdós inclosos en el marc dels moviments socials i nacionals de l'Europa contemporània. Cal recordar el seu treball pioner sobre l'anarquisme espanyol i la Primera Internacional (1964-1972), renovador perquè no parlava només de la ideologia i l'organització, sinó de la cultura anarquista i el seu profund i històric lligam amb la realitat catalana (amb estretes relacions amb el federalisme). El seu darrer llibre tanca tot un cicle i esdevé una història del moviment anarquista a Espanya amb aportacions que sovint fan pensar en una mena de testament historiogràfic.

El segon gran tema és la història del nacionalisme català, i aquí l'hem de situar com un dels grans referents en una cadena iniciada per un dels seus historiadors preferits, Antoni Rovira i Virgili. Termes ha animat aquest camp d'estudi, n'ha estat un dels grans renovadors, ha aportat gran quantitat de material i ha creat escola.

Quan el 2006 se li concedí el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el guardó li anava com l'anell al dit: se li retia honor per la seva trajectòria vital i professional en defensa de la cultura dels Països Catalans i per la seva exemplaritat intel·lectual. Et trobarem molt a faltar, Pep. —

Obra

El llegat de Josep Termes

Revolucionari

Amb *Anarquismo y sindicalismo en España. La Primera Internacional* (1972), va aixecar polseguera entre l'oposició franquista. Va rebatre les tesis que deien que el catalanisme era cosa de la burgesia.

L'última obra

El passat juny va publicar *Història del moviment anarquista a Espanya, 1870-1980*, una voluminosa obra de síntesi en què Termes no amaga res de l'essencial de la història de l'anarquisme.

El catalanisme popular

Termes va explorar a *Les arrels populars del catalanisme* (1999) figures com Lluís Companys, Puig i Cadafalch o el futbolista Josep Samitier, que va impulsar el Barça com a fenomen nacionalista de masses.

Immigració

A *La immigració a Catalunya i altres estudis d'història del nacionalisme català* (1984), Termes es va avançar a altres historiadors parlant del procés d'integració de la immigració a Catalunya.

Mestre, historiador, bibliòfil, sempre original i brillant

Opinió

AGUSTÍ ALCOBERRO
DIRECTOR DEL MUSEU D'HISTÒRIA
DE CATALUNYA

Com a molts companys, el professor Josep Termes em va deixar una gran petjada en els anys d'estudiant universitari. Les seves classes eren sempre distretes i imprevisibles. Les feia gairebé sense apunts, només amb un breu esquema. I, com que ho sabia tot i, a més, sabia explicar-ho, sempre sorties de l'aula amb la sensació d'haver après moltes coses. Si en les classes fugia de la convenció i de la mediocritat, més encara ho va fer en la recerca històrica. En una època de rigideses i dogmatismes, Termes va ser sempre original i brillant: no pas per un posat estètic, sinó per honestat i per necessitat intel·lectual.

Els seus valuosos estudis sobre l'anarconsindicalisme van encetar la recerca d'un col·lectiu clau en la nostra història. La vindicació del ca-

talanisme treballador i popular va trencar esquemes entre aquells que creien que "el catalán era la lengua de la burgesia", i va obrir portes als estudis sobre les arrels republicanes, pageses, menestrals i obreres del moviment polític més important de la Catalunya contemporània. També els seus estudis sobre la immigració del segle XX han tingut una gran transcendència.

Amb els anys, Termes va formar una gran biblioteca, on tenien cabuda totes les seves inquietuds.

En destacaré les col·leccions sobre cultura popular catalana: aques, cromos, programes de mà del cinema dels anys 30, etc. Des de fa alguns mesos, i per expressa voluntat seva, el fons Termes és custodiat al Museu d'Història de Catalunya. Són 30.000 volums, documents i objectes

sobre el moviment obrer i el catalanisme, que va reunir durant quasi seixanta anys d'existència. Termes assegurava que al llarg de la seva vida adulta havia comprat una mitjana d'un llibre i mig al dia. Desitgem poder-ne començar ben aviat la catalogació. —

30.000
Al llarg de seixanta anys Josep Termes va arribar a reunir una biblioteca ingent. Al febrer va donar 30.000 documents al Museu d'Història de Catalunya

